

Wat bezielt de mantelzorg?

Nascholingsdag NVOG, Utrecht
5 juni 2008

Ger Palmboom en Jeannette Pols

Academisch Medisch Centrum, sectie medische ethiek
in opdracht van de Gemeente Amsterdam, dienst Zorg en Samenleven

wie is mantelzorg?

wie is mantelzorg?

perspectief
aanpak
citaat
relatie

wat speelt er in relatie?

gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)

wat helpt de mantelzorg?

mantelzorg en de anderen

mantelzorg + hulpbehoevende

mantelzorg + omgeving

mantelzorg + professional

mantelzorg + regelgeving

conclusies
aanbevelingen

- gebruikelijke levensperiode
→ geen uitzondering
→ geen bijzondere groep
- wél extreme levenssituatie
→ zorgen
→ tijdsinvestering

perspectief van dit onderzoek

wie is mantelzorg(er)?

perspectief

aanpak

citaat

relatie

wat speelt er in
relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)

wat helpt de
mantelzorg(er)?

mantelzorg(er) en
de anderen

mantelzorg(er) +
hulpbehoevende

mantelzorg(er) +
omgeving

mantelzorg(er) +
professional

mantelzorg(er) +
regelgeving

conclusies

aanbevelingen

- de mantelzorg(er)
- niet: de patiënt/hulpbehoevende naaste
- niet: de zorgprofessional
- niet: de regelgeving of beleid

aanpak

wie is mantelzorg
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
mantelzorg +
omgeving
mantelzorg +
professional
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

- open (diepte)interviews
- openingsvraag diepte-interviews:
“Hoe is het zo gekomen dat u nu voor X zorgt?”
- 45 respondenten
- diversiteit
  - leeftijd, sekse, demografische achtergrond, soort relatie, aandoening hulpbehoevende, duur van de mantelzorg,
  - 33 vrouwen, 12 mannen;
  - 14 mantelzorgers zorgden voor hun partner;
  - 17 voor een ouder; 6 voor een eigen kind;
  - 2 voor een zus/broer; 6 voor burens of kennissen;
  - culturele achtergrond: Nederlands, Surinaams, Turks, Marokkaans, Chinees, Amerikaans, Portugees, Spaans

citaat

wie is mantelzorg(er)?

perspectief

aanpak

citaat

relatie

wat speelt er in
relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)

wat helpt de
mantelzorg(er)?

mantelzorg(er) en
de anderen

mantelzorg(er) +
hulpbehoevende

mantelzorg(er) +
omgeving

mantelzorg(er) +
professional

mantelzorg(er) +
regelgeving

conclusies

aanbevelingen

Idiote vraag trouwens. Wat bezielt je? Dat is een negatief iets.
Waarom doen mantelzorgers het? Niet voor de leut.
Gewoon. Dat schijnt je leven te zijn. Niet omdat je er om
gevraagd hebt...

relatie staat centraal

wie is mantelzorg?

perspectief

aanpak

citaat

relatie

wat speelt er in relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)

wat helpt de mantelzorg?

mantelzorg en de anderen

mantelzorg + hulpbehoevende

mantelzorg + omgeving

mantelzorg + professional

mantelzorg + regelgeving

conclusies

aanbevelingen

- mantelzorg komt voort uit relatie
→ zonder eerdere relatie geen mantelzorg
- motor van hoge kwaliteit van zorg
- ook obstakel voor zorg

wat speelt er in relatie?

wie is mantelzorg?
perspectief
aanpak
citaat
relatie

wat speelt er in relatie?

gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de mantelzorg?
mantelzorg en de anderen
mantelzorg + hulpbehoevende
mantelzorg + omgeving
mantelzorg + professional
mantelzorg + regelgeving
conclusies
aanbevelingen

- wederkerigheid
- continuïteit relatie
- niet zorgen is geen optie
- plichtsbesef = intrinsieke plicht

gevolgen (positief)

wie is mantelzorg
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
mantelzorg +
omgeving
mantelzorg +
professional
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

- relatie is motor kwaliteit van zorg door uniciteit van de ander:
  - persoonlijke aandacht en begeleiding
  - aansluiten bij voor-/afkeuren
- zorg kan beiden goed doen
- zorgen geeft rust
- trots en eer

gevolgen (negatief)

wie is mantelzorg?

perspectief

aanpak

citaat

relatie

wat speelt er

in relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)

wat helpt de

mantelzorg?

mantelzorg en

de anderen

mantelzorg +

hulpbehoevende

mantelzorg +

omgeving

mantelzorg +

professional

mantelzorg +

regelgeving

conclusies

aanbevelingen

- naast krachtig maakt relatie mantelzorg ook kwetsbaar, want:

- moeilijk om grenzen te erkennen

- negatieve gevoelens (schuld, tekort schieten)

→ roofbouw, uitputting, overbelasting

wat helpt de mantelzorg?

wie is mantelzorg?

perspectief

aanpak

citaat

relatie

wat speelt er in

relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)

**wat helpt de
mantelzorg?**

mantelzorg en
de anderen

mantelzorg +
hulpbehoevende

mantelzorg +
omgeving

mantelzorg +
professional

mantelzorg +
regelgeving

conclusies

aanbevelingen

- levenshouding:
→ acceptatie, reflectie, humor, geloof
- voldoening ervaren door te zorgen
- eigen grenzen erkennen en bewaken

de mantelzorg(er) en de anderen

wie is mantelzorg(er)?

perspectief

aanpak

citaat

relatie

wat speelt er in
relatie?

gevolgen (positief)

gevolgen (negatief)

wat helpt de
mantelzorg(er)?

mantelzorg(er) en de anderen

mantelzorg(er) +
hulpbehoevende

mantelzorg(er) +
omgeving

mantelzorg(er) +
professional

mantelzorg(er) +
regelgeving

conclusies

aanbevelingen

- mantelzorg(er) en hulpbehoevende
- mantelzorg(er) en omgeving
- mantelzorg(er) en zorgprofessionals
- mantelzorg(er) en regelgeving/beleid

mantelzorg + hulpbehoevende

wie is mantelzorg?
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
**mantelzorg +
hulpbehoevende**
mantelzorg +
omgeving
mantelzorg +
professional
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

■ botsend

→ grenzen & beschikbaarheid

→ claimen & onvervangbaarheid

■ ondersteunend

→ erkenning en niet te veeleisend zijn

→ positieve relativerende houding

mantelzorg + omgeving

wie is mantelzorg?
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
**mantelzorg +
omgeving**
mantelzorg +
professional
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

- **botsend:**
  - geen erkenning → wrevel
- **ondersteunend**
  - interesse
  - begrip en erkenning
  - verplaatsing in positie mantelzorg
  - zorgen delen
  - feitelijk zorg uit handen nemen

mantelzorg + professional

wie is mantelzorg?
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
mantelzorg +
omgeving
**mantelzorg +
professional**
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

▪ botsend:

→ verschillende prioriteiten

→ mantelzorg voelt zich afhankelijk

▪ ondersteunend

→ aandacht voor mantelzorg-‘systeem’

→ professional staat op tweede plek

→ faciliterende rol

mantelzorg + regelgeving

wie is mantelzorg?
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
mantelzorg +
omgeving
mantelzorg +
professional
**mantelzorg +
regelgeving**
conclusies
aanbevelingen

- botsend
  - zorgjungle
  - onbekendheid
  - andere prioriteiten
  - wantrouwen/argwaan
- ondersteunend
  - erkenning door soepelheid, vertrouwen, ontvankelijkheid

conclusies

wie is mantelzorg?
perspectief
aanpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
mantelzorg +
omgeving
mantelzorg +
professional
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

- mantelzorg gaat iedereen aan
- mantelzorgers zorgen vanuit vanzelfsprekendheid
- geschraagd door relatie en plicht
- mantelzorg moeilijk te begrenzen

aanbevelingen

wie is mantelzorg
perspectief
aankpak
citaat
relatie
wat speelt er in
relatie?
gevolgen (positief)
gevolgen (negatief)
wat helpt de
mantelzorg?
mantelzorg en
de anderen
mantelzorg +
hulpbehoevende
mantelzorg +
omgeving
mantelzorg +
professional
mantelzorg +
regelgeving
conclusies
aanbevelingen

- erkenning, bijvoorbeeld door:
  - geef mantelzorgers gelegenheid om hun verhaal te doen
  - genereuze benadering en ondersteuning van mantelzorgers
  - faciliterend i.p.v. controle en beheersing
  - "ja-cultuur?"

